

REFERENCES:

1. Zaitseva, Z. I. (2006). *Ukrainskyi naukovi rukh: instytutsionalni aspekty rozvytku (kinets XIX – pochatok XX st.)* [Ukrainian scientific movement: institutional aspects of development (end of the 19th – beginning of the 20th century)]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian]
2. AVE. *Do 100-richchia Hetmanatu Pavla Skoropadskoho* [Ukrainian scientific movement: institutional aspects of development (end of the 19th - beginning of the 20th century)] (2018) za zah. red. Larysy Ivshynoi. Kyiv: Ukrainska pres-hrupa [in Ukrainian]
3. Polonska-Vasylenko, N. (1993). *Ukrainska Akademiia nauk: Narys istorii* [Ukrainian Academy of Sciences: An Outline of History]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]
4. Halushko, K., Tereshchenko, Yu., Hyrych, I., Papakin, H. & Ostashko, T. ta in. (2018). *Ukrainska Derzhava – zhorstki uroky. Pavlo Skoropadskiy. Pohliad cherez 100 rokiv* [Ukrainian State – hard lessons. Pavlo Skoropadskiy. A view after 100 years]. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia [in Ukrainian]
5. Papakin, H. (2018). *Pavlo Skoropadskiy ta Ukrainska akademiia nauk* [Pavlo Skoropadskiy and the Ukrainian Academy of Sciences]. Kyiv [in Ukrainian]
6. Rublov, O. S. & Reient, O. P. (1999). *Ukrainski vyzvolni zmahannia 1917-1921 rr.* [Ukrainian liberation contests 1917-1921]. Tom. 10. Kyiv: Alternatyvy [in Ukrainian]
7. *Hetmanskyi period: osvita v Ukraini* [Hetman period: education in Ukraine]. Retrieved from <https://osvita.ua/vnz/reports/history/35770/> [in Ukrainian]
8. Nikolaienko, Ye. (2020). Derzhavna polityka P. Skoropadskoho z pytan rozvytku nauky ta kultury. Pavlo Skoropadskiy ta yoho derzhavotvorcha diialnist [State policy of P. Skoropadskiy on issues of development of science and culture. Pavlo Skoropadskiy and his state-building activities]: *Zbirnyk materialiv naukovo-metodychnoho kruhlo stolu 20 lystopada 2020 – Collection of materials of the scientific and methodological round table November 20, 2020* / red. kol.: Kh. N. Bekhruz, N. V. Yefremova, T. Yu. Ivaniichuk. Odesa: NU «Odeska yurydychna akademiia», 32-36 [in Ukrainian]
9. *Spetsproiekt «Ukrainska revoliutsiia 1917-1921». Kalendar 14 hrudnia 1918. Shcho vstyh Skoropadskiy?* [Special project "Ukrainian Revolution 1917-1921". Calendar of December 14, 1918. What did Skoropadsky do?]. Retrieved from <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/12/13/153341/> [in Ukrainian]
10. *Derzhava UA. Hetmanat Pavla Skoropadskoho. Ukrainskyi instytut natsionalnoi pam'iaty* [The State of the AU. Hetmanate of Pavlo Skoropadskiy. Ukrainian Institute of National Memory]. Retrieved from <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi/derzhava-ua-getmanat-pavla-skoropadskogo> [in Ukrainian]
11. *Ukrainska derzhava (kviten – hruden 1918 roku). Dokumenty i materialy* [The Ukrainian state (April – December 1918). Documents and materials] (2015). U dvoh tomah. Tom 2. / Uporiadnyk R. Pyrih. Kuiv: Tempora [in Ukrainian]
12. *Hetman Pavlo Skoropadskiy ta Ukrainska Derzhava 1918 roku* [Hetman Pavlo Skoropadskiy and the Ukrainian State in 1918] (1999). *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva – Archival and document studies studios*, Tom 5 [in Ukrainian]
13. Ivaniichuk, T. Yu. (2020). «Formuvannia novitnoho vektoru rozvytku nauky v Ukrainskii Derzhavi za P. Skoropadskoho» [Archival and document studies studios]. Pavlo Skoropadskiy ta yoho derzhavotvorcha diialnist: *Zbirnyk materialiv naukovo-metodychnoho kruhlo stolu 20 lystopada 2020 – Collection of materials of the scientific and methodological round table November 20, 2020* / red. kol.: Kh. N. Bekhruz, N. V. Yefremova, T. Yu. Ivaniichuk. Odesa: NU «Odeska yurydychna akademiia», 37-40 [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції: 15.11.2022

УДК 342.123.17

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-23-28

Костецький Сергій Сергійович,

аспірант кафедри права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

email: kostetskiy.ss@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-3784-1201>

СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

У даній статті розкриваються основоположні засади та особливості верховенства права, а також його значення для правової держави. Зокрема, наголошено, що особливе місце серед усіх принципів верховенства права належить принципу законності.

Зазначено, що законність і дисципліна – основні умови існування будь-якої демократичної держави, її

обов'язкові риси. Вони невід'ємні одна від одної. Вимоги дотримання законності (політико-правового явища, що характеризується неухильним дотриманням вимог чинного законодавства всіма суб'єктами відносин публічного управління) та дисципліни (свідомого додержання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки у державному та суспільному житті) звернені, перш за все, до органів публічної адміністрації.

Розглянуто основні підходи до сучасного тлумачення змісту принципу верховенства права, зокрема: формальний; субстанційний (матеріально-правовий); функціональний.

Наголошено, що більшість вчених розглядають верховенство права як панування права в суспільстві, де державна влада здійснюється в межах закону, а суд, який є незалежним від інших органів державної влади, приймає законні і справедливі рішення, де пріоритет надається правам та інтересам особи; як прояв справедливості, гуманізму та добра; як явище, яке породжує демократію та стає основною передумовою створення правової держави.

Ключові слова: принципи, верховенство, право, законність, правопорушення, гарантії, правова система, права людини.

Kostetsky S. THE ESSENCE OF THE PRINCIPLE OF THE RULE OF LAW

This article reveals the fundamental principles and features of the rule of law, as well as its importance for the rule of law. In particular, it was emphasized that a special place among all the principles of the rule of law belongs to the principle of legality.

It is noted that legality and discipline are the basic conditions for the existence of any democratic state, its mandatory features. They are inseparable from each other. Requirements for compliance with legality (a political and legal phenomenon characterized by unwavering compliance with the requirements of current legislation by all subjects of public administration relations) and discipline (conscious compliance with the rules of conduct established by legal and other social norms in state and public life) are addressed, first of all, to bodies of public administration.

The main approaches to the modern interpretation of the content of the principle of the rule of law are considered, in particular: formal; substantive (material and legal); functional.

It is emphasized that most scientists consider the rule of law as the rule of law in society, where state power is exercised within the limits of the law, and the court, which is independent from other state authorities, makes legal and fair decisions, where priority is given to the rights and interests of the individual; as a manifestation of justice, humanism and goodness; as a phenomenon that gives rise to democracy and becomes the main prerequisite for the creation of a legal state.

Key words: principles, supremacy, law, legality, offenses, guarantees, legal system, human rights.

Постановка проблеми. Сучасний етап утвердження демократичних відносин в Україні характеризується глибокими трансформаційними змінами в усіх сферах суспільного розвитку. Особливо це стосується оптимізації взаємовідносин державних інституцій з громадянським суспільством, що відбувається за допомогою принципів правової держави, основне місце серед яких відведено принципу верховенства права. Принцип верховенства права є показником існування ефективної системи управління будь-якої демократичної, правової країни. Він спрямований на забезпечення та реалізацію прав, свобод та законних інтересів громадян. Зазначений принцип визначається головним, основоположним, оскільки він зосереджений на встановленні демократичних стандартів як у межах всієї правової системи, так і окремих її елементів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання щодо принципу верховенства права та законності розглядала низка науковців таких як, Т.Я. Багрій, С.П. Головатий, М.І. Козюбра, Л.Г. Парашук, М.Г. Патеї-Братасюк, С.В. Шевчук та інші. Також дану проблему відобразили у наукових працях і такі відомі вчені: В.В. Кравченко, В.Ф. Погорілко, І.П. Голосніченко, А.М. Колодій, Л.С. Мамут, В.Д. Бабкін, К.Г. Волинка, П.М. Рабінович, В.В. Сухonos, В.М. Корельський, В.В. Копейчиков.

Мета статті є полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретичних положень, чинного законодавства України визначити сутність принципу верховенства права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виклад основного матеріалу. В умовах розбудови громадянського суспільства та правової держави цінність категорії прав людини є програмно-визначальною для усього подальшого суспільного розвитку. Гострота проблеми особливо очевидна з огляду на тяжке тоталітарне минуле нашої країни та відсутність власної державності упродовж кількох століть її історії [2, с. 50]. У зв'язку з цим актуальним і необхідним є аналіз поняття «принцип верховенства права» та здійснення тлумачення його змісту. Тому в даному контексті багато уваги приділяється науковим дослідженням зарубіжних юристів та філософів, які сьогодні виокремлюють три основні підходи до сучасного тлумачення змісту принципу верховенства права:

- 1) формальний;
- 2) субстанційний (матеріально-правовий);
- 3) функціональний [1].

Щодо першого, то він ґрунтується на аналізі нормативного закріплення принципу верховенства права в цілому та аналізі окремих критеріїв його дотримання.

До таких критеріїв належать: формальна незалежність та безсторонність судової влади; офіційно встановлений порядок прийняття законів; відсутність законів, які застосовуються тільки до окремих соціальних груп, класів; відсутність зворотної сили законів; положення про судовий контроль за діяльністю уряду.

Таким чином, можемо зробити висновок, що для розбудови демократичної і незалежної держави важливим є законодавче закріплення принципу верховенства права, який стає запорукою розвитку в

суспільстві вищої справедливості, соціальної рівності та відчуття повної захищеності. Адже саме цей принцип відіграє важливу роль в процесі виникнення правової держави, де верховенство права займає почесне місце серед інших принципів, так як він пронизує усі відносини суспільного життя і повинен братися за основу у здійсненні діяльності органами державної влади. Необхідно звернути увагу на те, що відповідно до формального підходу принцип верховенства права може застосовуватися не тільки у демократичній державі, а й у тих державах, де панують аристократія, олігархія чи диктаторська влада. Наприклад, ще до недавнього часу Південно-Африканська Республіка була зразком авторитарної держави, в основі функціонування якої лежав принцип верховенства права у його формальному значенні, але Конституція поширювала свою дію тільки на білу меншість населення, яка й була по справжньому вільною [3, с. 72].

Наступним підходом до тлумачення змісту принципу верховенства права вважається матеріально-правовий, який заснований на моральних уявленнях про належну правову систему та визначає стан реалізації верховенства права тим, наскільки ця система відповідає таким уявленням.

При цьому виокремлюються три основні цінності, що становлять основу такого принципу: захист від анархії та війни проти всіх; надання можливості людям планувати свою діяльність із розумною впевненістю, що вони можуть передбачити наслідки різних дій, наприклад, дій органів публічної влади; гарантії від принаймні деяких видів дискреційного розсуду (свавілья) державних посадовців.

Отже, за цим підходом розкривається вся сутність принципу верховенства права, ставлення окремого індивіда до нього та впевненість у засобах його реалізації. Не все те, що проголошується законом, реалізується на практиці і це найбільша проблема нашої сучасної держави. Тому на основі матеріально-правового підходу верховенство права втілює в себе певні моральні ідеї про існування правової держави та гарантування їх дотримання під час виконання посадовими особами та державними органами своїх повноважень.

Мета громадянського суспільства полягає у потребі робити все необхідне для максимально забезпечення дії принципу верховенства права та неупередженого його застосування у всіх сферах суспільної діяльності. А от щодо функціонального підходу до визначення верховенства права, то він подібний до матеріально-правового (сутнісного), але увага в ньому зосереджується на тому, наскільки ефективно право та правова система в цілому виконують функції захисту інтересів людини. Наприклад, чи унеможливають вони прийняття рішень органами влади на власний розсуд і забезпечують їх прогнозованість [3, с. 20-21].

В даному випадку, так як верховенство права є основоположним принципом захисту основних прав і свобод людини та громадянина, велика увага приділяється функціональним його особливостям. Тобто, чи прогресивно він впроваджується в життя, чи на достатньому рівні держава виконує свої обов'язки щодо забезпечення та реалізації інтересів особи тощо.

Підсумовуючи вищезазначене, ми можемо стверджувати, що і формальний, і функціональний, і матеріально-правовий підходи мають право на своє існування, так як кожен із них по-своєму розкриває зміст принципу верховенства права, показує нам різні його аспекти та дає можливість з'ясувати найважливіші властивості та ознаки, які в сукупності і формують в нашій свідомості поняття «принцип верховенства права».

Принцип верховенства права для українського законодавства не новий, проте проблема його розуміння полягає у різноаспектності тлумачення даного поняття. Так, теоретично принцип верховенства права можна розглядати, принаймні, у двох аспектах – широкому і вузькому.

По-перше, в широкому значенні – як принцип правової організації державної влади в суспільстві, як верховенство права над державою. За таких умов верховенство права практично ототожнюється з засадами правової державності [9].

По-друге, у вузькому розумінні – як співвідношення права й закону в регулюванні суспільних відносин, їх ролі в забезпеченні правопорядку, тобто як верховенство права над законом [4, с. 18-19]. На підставі проведеного аналізу, можемо зауважити, що Конституція України орієнтує нас саме на такий підхід і закріплює в ст. 8 визнання та дію верховенства права, а також роз'яснює його зміст:

а) як найвищу юридичну силу Конституції України та відповідність їй законів та інших нормативно-правових актів;

б) як пряму дію норм Основного Закону та гарантування права на звернення для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Враховуючи багатоаспектність поняття «принцип верховенства права», існує необхідність конкретизувати його основні сутнісні характеристики, що сприятиме більш ефективнішому науковому дослідженню. Доречно було б звернути увагу на такі основні ознаки, які пропонує нам виділити Б.А. Футей. До них він відносить, по-перше, верховенство права означає, що кожен громадянин (як приватна особа, так і державний службовець) підкоряються закону. Жодна особа, незалежно від статусу, не може бути понад законом. Особливо важливо, щоб джерелом права був народ України. По-друге, концепція справедливості полягає у винесенні судових рішень, які не тільки будуть відповідати нормам закону, а й нормам права, і базуватися на принциповій важливості процесуального права. Потрете, важливість забезпечення особистих свобод і прав: свободи слова, права збиратися мирно, свободи преси, свободи віросповідання, рівності перед

законом, права на оскарження в суді, права на правову допомогу і незалежний суд [10, с. 195]. На нашу думку, гарантування прав і свобод людини є тільки початковим етапом, так як без їх реалізації норми Конституції залишатимуться лише на папері, тобто будуть звичайною декларацією. По-четверте, політична система повинна базуватися на розподілі влади на самостійні незалежні три гілки: законодавчу, виконавчу і судову, які здійснюють функції на основі принципу стримувань і противаг. Тільки тоді можна досягти верховенства права, якщо кожна «влада» буде діяти в межах своїх повноважень та в державі буде неупереджений, справедливий суд. Цікавим є те, що вчені, які досліджують ознаки принципу верховенства права, мають різноманітні думки щодо цього питання. Наприклад, суддя Європейського суду з прав людини Л.Г. Лукаїдес розкриває зміст принципу верховенства права, спираючись при цьому на практику Європейського суду. На його думку, у даний час принцип верховенства права має як мінімум п'ять самостійних цінностей: 1) функціонування держави, яка зв'язана вимогами права; 2) дотримання принципу рівності громадян перед законом; 3) установлення законності та порядку в суспільстві; 4) наявність ефективного і передбаченого правосуддя; 5) охорона прав людини. Водночас підкреслюється, що всі ці цінності включені в концепцію верховенства права «у відповідь на різні потреби, що виникали з вимог справедливості». Тобто панування права в суспільстві та державі є важливим моментом в здійсненні захисту прав і свобод людини [3, с. 208].

Право наділяє нас впевненістю щодо світлого майбутнього, регламентує рівність всіх громадян перед законом незалежно від соціального статусу, расової приналежності, віросповідання, релігійних уподобань, сімейного стану, статі тощо [8]. Також воно ставить певні цілі на шляху досягнення зазначеної мети, а саме існування ефективного правосуддя, яке працюватиме на благо людей і буде основним способом захисту їх інтересів, а не жахаючим органом державного примусу. А от англійський фахівець конституційного та адміністративного права Г. Вейд виокремлює п'ять різних, але взаємопов'язаних ознак принципу верховенства права. По-перше, принцип верховенства права означає, що всі дії держави мають бути вчинені згідно з правом у тому сенсі, що на всі дії стосовно прав та свобод індивідів виконавча влада уповноважується правом. По-друге, діяльність виконавчої влади здійснюється згідно з тими нормами та принципами, які обмежують її дискреційну владу та унеможливають зловживання нею. По-третє, всі спори стосовно законності актів адміністративних органів вирішуються судами, які є незалежними від виконавчої влади. По-четверте, закон єдиний для держави та особи у тому сенсі, що уряду, якщо це спеціально не обумовлено, не можуть належати привілеї та виняткові повноваження щодо відмови застосовувати деякі положення закону. По-п'яте, поза сферою державної адміністрації верховенство права означає, що ніхто не може бути покараний за злочини, які не визначені законом; те саме стосується адміністративних правопорушень [2, с. 51]. З усіх цих ознак можна побачити, що вчені розглядають верховенство права як панування права в суспільстві, де державна влада здійснюється в межах закону, а суд, який є незалежним від інших органів державної влади, приймає законні і справедливі рішення, де пріоритет надається правам та інтересам особи; як прояв справедливості, гуманізму та добра; як явище, яке породжує демократію та стає основною передумовою створення правової держави.

Важливим кроком для повного та всебічного тлумачення змісту принципу верховенства права є дослідження його у співвідношенні з принципом верховенства закону та верховенства Конституції. Необхідність поглиблення знань проблем сутності верховенства права та верховенства закону, їх взаємозв'язку та розрізнення є важливим та визначальним для усвідомлення таких понять як «правова держава», «правовий закон» тощо.

Слід звернути увагу на те, що верховенство права не повинно обмежуватися рамками законності, так як воно позбавляється будь-якого самостійного сенсу, тому що держави, які характеризуються найгіршими формами авторитаризму, автоматично вважатимуться правовими, тобто такими, що будуть застосовувати принцип верховенства права. Отже, здійснення влади тільки за допомогою закону нездатне забезпечити дотримання прав людини. За цих обставин і потрібно застосовувати принцип верховенства права. Але цілком впевнено можна сказати, що ці два принципи не виключають і не скасовують один одного і в ідеалі вони повинні діяти в системному взаємозв'язку.

Відомий український конституціоналіст професор Ю.М. Тодика звертає увагу на певні особливості співвідношення принципу верховенства права з Конституцією та законами: «Розгляд принципу верховенства права поза верховенством Конституції і законів – це шлях до беззаконня та всюдозволеності, а визнання тільки принципу верховенства закону поза системним розумінням принципу верховенства права – шлях до прийняття несправедливих, негуманних, недемократичних законів, інших нормативно правових актів». Дане твердження говорить нам про те, що такі принципи як законність та верховенство права впливають один з одного і не можуть існувати окремо, так як верховенство права породжує законність, а законність, у свою чергу, є зовнішньою формою панування в державі права. Для того щоб краще зрозуміти різницю між поняттями «верховенство права» та «верховенство закону», необхідно спочатку звернутися до таких понять як «право» та «закон». Отже, право – це один із регуляторів суспільних відносин, єдність рівної для всіх норми, міри та справедливості, тобто форма вираження свободи в суспільстві. З цього приводу академік НАН України Ю.С. Шемшученко зазначає: «Право – система соціальних загальнообов'язкових норм, дотримання і виконання яких забезпечується державою». На відміну від права, закон – це «офіційна форма загальнообов'язкового нормативного визнання чи невизнання об'єктивно

зумовлених мір цієї свободи і рівності»[3, с. 234]. За допомогою закону відбувається лише формулювання у вигляді норм законодавства, що вже склалися, чи таких, що явно складаються, форм і норм права (міри свободи). При цьому право в його співвідношенні з законом виступає як джерело, уособлення і критерій справедливості.

Висновок. Таким чином, можемо зробити такий висновок: існує триада найважливіших принципів, які стали основою для розбудови правової держави, розвитку громадянського суспільства та демократії, панування в суспільстві гуманізму, справедливості і добра, визнання людини найвищою соціальною цінністю та закріплення її прав і свобод на рівні Конституції як Основного Закону держави, що має найвищу юридичну силу. Принципи верховенства права, верховенства закону та верховенства Конституції є самостійними принципами, але це не виключає і їхній взаємозв'язок між собою, тому що: дія принципу верховенства права проявляється як через норми закону, так і через норми Конституції; закон і Конституція є своєрідною формою закріплення права; принцип верховенства закону базується на Конституції, яка, будучи Основним Законом, становить основу для його визнання в правовій системі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європейські погляди на принцип верховенства права. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120556>
2. Чепульченко Т.О. Принцип верховенства права як відображення генези прав людини в сучасній правовій державі. *Часопис Київського університету права*. 2008. № 3. С. 48-53.
3. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: у 2-х кн. /[за заг. ред. Ю.С. Шемшученка]. К.: Конус-Ю, 2008. 314 с.
4. Петришин О.В. Верховенство права в системі дії права. *Проблеми законності*. 2009. № 100. С. 18-19.
5. Портнов А.В. Зміст принципу верховенства права та його реалізація в діяльності Конституційного Суду України. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 2 (7). С. 64-67.
6. Колодій А.М. Принципи права України: монографія. К.: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
7. Скрипнюк О.В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики: до 10-річчя незалежності України: монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. 600 с.
8. Хемич А.В. Законність як елемент верховенства права в контексті практики ЄСПЛ. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17535/1/>
9. Хустова М.Г. Верховенство права – як основоположний принцип правової системи України в умовах модернізації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. 2013. № 1062, Вип. 14. С. 22-26.
10. Футей Б.А. Конституційна реформа і верховенство права. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 2 (7). С. 195-198.

REFERENCES:

1. Yevropeiski pohliady na pryntsyyp verkhovenstva prava. [European views on the principle of the rule of law]. *Pravovyi tyzhden*. Retrieved from: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120556> [in Ukrainian].
2. Chepulchenko, T.O. (2008). Pryntsyyp verkhovenstva prava yak vidobrazhennia henezy prav liudyny v suchasniy pravoviy derzhavi. [The principle of the rule of law as a reflection of the genesis of human rights in the modern legal state]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 3. 48-53. [in Ukrainian].
3. Shemshuchenko, Iu.S. (Ed.) (2008). Pryntsyyp verkhovenstva prava: problemy teorii ta praktyky [The principle of the rule of law: problems of theory and practice]. u 2-kh kn. 314. [in Ukrainian].
4. Petryshyn, O.V. (2009). Verkhovenstvo prava v systemi dii prava. [The rule of law in the legal system]. *Problemy zakonnosti*. № 100. 18-19. [in Ukrainian].
5. Portnov, A.V. (2008). Zmist pryntsyypu verkhovenstva prava ta yoho realizatsiia v diialnosti Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. [Content of the principle of the rule of law and its implementation in the activity of the Constitutional Court of Ukraine]. *Stratehichni priorytety*. 2008. № 2 (7). 64-67. [in Ukrainian].
6. Kolodii, A.M. (1998). Pryntsyypu prava Ukrainy. [Principles of Ukrainian law]. Monohrafiia. 208. [in Ukrainian].
7. Skrypniuk, O.V. (2000). Sotsialna, pravova derzhava v Ukraini: problemy teorii i praktyky. [Social, legal state in Ukraine: problems of theory and practice]. Monohrafiia. 600. [in Ukrainian].
8. Khemych, A.V. (2020). Zakonnist yak element verkhovenstva prava v konteksti praktyky YeSPL. [Legality as an element of the rule of law in the context of ECtHR practice]. *Aktualni pytannia yurydychnoi nauky*. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17535/> [in Ukrainian].
9. Khustova, M.H. (2013). Verkhovenstvo prava – yak osnovopolozhnyi pryntsyyp pravovoi systemy Ukrainy v umovakh modernizatsii. [The rule of law is a fundamental principle of the legal system of Ukraine in the conditions of modernization]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu imeni V. N. Karazina. Serii: Pravo*. № 1062, Vyp. 14. - S. 22-26. [in Ukrainian].
10. Futei, B.A. (2008). Konstytutsiina reforma i verkhovenstvo prava. [Constitutional reform and the rule of law]. *Stratehichni priorytety*. № 2 (7). 195-198. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.11.2022